

**МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ:
ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ
РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЧАСІВ ВІДБУДОВИ**

Юхименко Л. І.

*доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

Підтримка та розвиток освіти і науки в Україні на сучасному світовому рівні потребує постійного застосування нових технологій, методів і практик для можливості навчання студентської молоді та ведення нею дослідницької діяльності. Діючі принципи методології і організації освіти і науки України у III-му тисячолітті на основі їх навчальних, виховних і наукових складових, на сьогодні дозволяють створити необхідне підґрунтя щодо можливості функціонування освітянсько-наукового соціуму [1]. Важливо, що саме цей соціум значною мірою здатен надати здобувачам вищої освіти, від якої залежить майбутнє країни, необхідні орієнтири для подолання як життєвих труднощів воєнного стану у сьогоденні, так і визначення перспектив післявоєнної відбудови. Не викликає сумнівів, що необхідним елементом сучасної освіти і науки України є формування у молоді відчуття приналежності до вітчизняного освітянсько-наукового соціуму та інтегрованості у світову парадигму розвитку суспільства. Водночас, змістовним результатом освіти і науки, повинна стати гуманна і, в той же час, індивідуалізована особистість, яка володіє високим професіоналізмом, має чітку мотивацію до розширення меж освіти та наукового простору як в межах університету, так і регіону, країни.

Метою дослідження є з'ясування основних векторів відновлення та інноваційного розвитку освіти і науки в сучасних реаліях воєнного стану та післявоєнної відбудови України, їх відображення у методології та організації наукових досліджень. Слід зазначити, що в наш час у вихованні, освіті, навчанні та розвитку майбутніх науковців – теперішніх здобувачів вищої освіти II-го магістерського та III-го (доктор філософії) рівнів вищої освіти, такий предмет як «Методологія та організація наукових досліджень» відіграє значну роль. Його викладання спрямоване на оволодіння теоретичними, практичними знаннями і технологіями досліджень, створення чіткої обізнаності здобувачів закладів вищої освіти (ЗВО) відносно сучасних напрямків науки, її положень, методологій тощо. Саме

цьому предмету відведена функція навчання і, водночас, переконання майбутніх науковців у необхідності уміння оперування значним обсягом інформації, розуміння шляхів її використання на практиці, впровадження отриманих результатів в освітній процес, опанування методами організації науково-дослідницької діяльності, проведення пошукових досліджень, оптимального використання сталого досвіду, застосування сучасних інновацій тощо.

На тепер у вищій освіті і науці України діють принципи студентоцентризму, гуманізації освітнього простору, зорієнтованості наукової діяльності на розвинення особистісного потенціалу та компетентнісного спрямування навчального процесу у ЗВО. Вони цілком узгоджуються із Національною доктриною розвитку освіти, Законами України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» у відповідності з положеннями до автономії університетів, академічної доброчесності, академічної мобільності, свободи слова і творчості та ін. [2, 3]. Не дивлячись на ускладненість та специфічність навчання і наукової діяльності в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну, введення воєнного стану, існування різноманітних стресових викликів, пошкодженої освітньої та наукової інфраструктури, вища освіта у країні продовжує свої траєкторії розвитку. Вони спрямовані на відкритість інноваціям, досягненням світового науково-технічного прогресу, розвиток здібностей до переосмислення цінностей, прийомів конструктивності, знаходження правильних відповідей при розв'язанні нових завдань, викликів та екстремальних ситуацій. Проблемам розвитку освіти та науки в наш час присвячені дослідження освітян, науковців-математиків, фізиків, хіміків, медиків, філософів, філологів, психологів, психофізіологів, педагогів і ін. [4, 5]. Безперечно, що головними завданнями освіти і науки, як під час воєнного стану в країні, так і повоєнні роки залишатиметься потреба в оновленні, поповненні та обміні знаннями вітчизняної наукової спільноти з представниками наукових шкіл зарубіжних країн, оволодіння іноземними мовами, штучним інтелектом. Це провідні серед необхідних умов для подальшого розвитку науки з метою удосконалення, інтеграції теорії та практики, задоволення нагальних потреб суспільства тощо.

Як відомо, термін «інновація» рівнозначний з поняттями «відновлення», «зміни», що в освітянсько-науковому контексті означає вироблення нових бачень, стратегій вирішення, застосування під час вирішення проблем комплексних підходів, адаптація міжнародного досвіду до вітчизняних умов в освіті і науці на різних рівнях [4]. На тепер, не викликає сумнівів, що одним з провідних векторів розвитку освіти в Україні, який варто употужнювати, є стале і безупинне розвинення особистісних навиків та компетенцій [5]. Особистісний ріст та здобуття умінь майбутнім фахівцем і науковцем до продукування нових ідей, всебічного аргументування своєї думки, дозволить не тільки зрозуміти зовнішні сторони проблеми, але й досягнути її зсередини, побачити зв'язок із іншими складовими, що здатне

підштовхнути до винайдення нових способів її розв'язання. Використання компетентнісного підходу під час застосування різноманітних новітніх технологій навчання (інтерактивні завдання, висловлення гіпотез, моделювання, міжнародна академічна онлайн і офлайн мобільність тощо) дозволить модернізувати процеси здобуття вищої освіти у ЗВО. Найбільш дієвими серед сучасних форм проведення занять, покликаних оновити процес здобуття освіти в університетах, є навчання в комунікації, співробітництві викладача і здобувача (лекція-діалог, лекція-презентація з обговоренням проблемних питань, лекція-інтерв'ю і ін.), ігрові, проєктні, модульні, комп'ютерні, інтерактивні та інформаційні технологічні прийоми викладення матеріалу, які слід застосовувати для очного, заочного, дистанційного навчання та активізації наукової діяльності. Надзвичайно корисним для майбутніх науковців є метод складання та виконання наукових проєктів за актуальними проблемами [1].

Враховуючи швидкоплинність подій у сучасній світовій науці, реформу вітчизняної освіти, яка триває на основі діючого законодавства, бурхливий розвиток науково-технічного прогресу, що відбувається на тлі воєнних подій у країні, важливо розуміти про необхідність налаштування здобувачів вищої освіти на «безперервність навчання». Лише розуміння майбутнім науковцем потреби у постійному розвитку, реальні конкретні кроки до самоосвіти, вміння швидко адаптуватися до змінних подій, вирішення нестандартних ситуацій, приймання відповідальних рішень на основі продуманих, чітко спрямованих інноваційних навчальних програм ЗВО зможе наблизити розвиток освіти і науки в Україні до успіху.

Література:

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник / за ред. С.М. Шкарлета. Київ-Чернівці: Букрек, 2022. 140 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/za>
2. Закон «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-12#Text>
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за ред. В. Кременя. Київ: Пед. думка, 2020. 448 с.
5. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. 2023: Інформаційно-аналітичний збірник. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozvv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>